

SOME RIGHTS RESERVED

Detta verk är licensierat under Creative Commons
Erkännande-Ickekommersiell-Dela Lika 2.5 Sverige
licens. För att se en kopia av denna licens, besök
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/se/>
Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.

Vägen mot en ljusare framtid

Kenyas största mikrokreditorganisation drivs av svenska Ingrid Munro. Den har hyllats världen över för sina nytänkande projekt, som att bygga en helt ny stad. Under upploppen i Kenya tog de även del i att bygga något större: fred.

Ur tidskriften Södra Afrika nr. 3 2009

DET ÄR NATT OCH WILSON MAINA LIGGER på marken i en av de trånga och stinkande gränderna i Nairobislummen Mathare, en slangbella tätt tryckt mot bröstet. Innanför den tunna plåtväggen försöker hans fru och deras två barn få lite sömn.

Men det är lättare sagt än gjort. Skottväxlingar, polisräder och väsnande missbrukare är de vana vid, men sedan presidentvalet avgjordes för ett par dagar sedan har deras folkgrupp, kikuyu, varit måltavla för mordiska, plundrande och våldtagande mobbar.

Wilson minns då han sist tillbringade nätterna på gatan. Utslagen av alkohol och droger, med den machete han brukade råna folk med tryckt mot bröstet.

Sedan dess har han blivit en förebild för grannskapet. Han har lämnat missbruket och startat flera lyckade små affärsverksamheter. Och vid den här tiden var det meningen att han och hans familj skulle flytta ut från slummen, till ett eget hus, i den helt nya staden Kaputiei.

– Jag kan fortfarande knappt tro att det kommer att bli sant, hade han sagt bara två månader tidigare, då han för första gången såg det färdigbyggda huset.

Nu verkade det som att han hade fått rätt i sina farhågor, det var en dröm för god för att vara sann. Men där en otrolig levnadshistoria når ett stopp verkar ytterligare en ta vid. Åtminstone i Jamii Bora, där mottot är ”inte ens himlen är gränsen”.

Jamii Bora är Kenyas största, och världens kanske mest om-

talade, mikrokreditororganisation. Allt började för tio år sedan, då femtio fattiga kvinnor vägrade låta svenskan Ingrid Munro lämna Nairobi och sitt jobb med att hjälpa dem att få värdiga bostäder. Hon valde att stanna, och tillsammans kom de att starta Jamii Bora, ”Bättre familjer”, en organisation som bygger på att försöka få med sig även de mest hopplösa fallen ur fattigdom. Deras metod grundas på nykterhetsarbete, sjukdoms- och olycksfallsförsäkringar och ett stort engagemang från medlemmar som tidigare själva varit hemlösa, kriminella och desperata.

MEN DEN KANSKE STÖRSTA ANLEDNINGEN till att nobelpristagaren Muhammed Yunus har sagt att Jamii Bora ”visar vägen för mikrokrediten de närmsta tio åren” är ändå Kaputiei. En helt ny stad utanför Nairobi där framgångsrika låntagare skulle få möjligheten att lämna de svåra förhållandena i slummen och starta ett nytt liv. Ett projekt som Jamii Bora hoppas kan upprepas världen över, och ett självklart mål för Ingrid Munro, arkitekten och stadsplaneraren, som en gång var med och byggde upp FN:s boende- och bosättningsorgan HABITAT. Men det har varit en allt annat än lätt kamp.

— **ÅR 2005 HADE VI EFTER MYCKET** om och men fått tillstånd att bygga Kaputiei, berättar Ingrid. Det gjorde våra motståndare nervösa, så de inledde en rättegång mot oss. De var

Kaputiei ligger på savannen mitt bland vilda djur och masajers boskapshjordar. Staden är ekologiskt byggd och har utrustats med eget reningsverk.

Foto: Casper Hedberg/Kontinent

Svenska Ingrid Munro utsågs i maj till hedersdoktor på African Nazarene University i Nairobi för sina insatser för de fattiga i Kenya.

Foto: Casper Hedberg/Kontinent

rika människor som bodde i närheten och tyckte att staden var en "nobel idé" men "inte här, nära oss". De tror att slumområdena ser ut som de gör bara för att det är dåligt folk som bor där, och att det kommer att se likadant ut vart sluminvånare än flyttar.

– Till exempel skrev de såhär: "Här ute kommer de (alltså våra medlemmar) att bli farliga dagdrivare, redo att mörda, lem-lästa, våldta, råna och förstöra miljön. Vi säger nej till denna utveckling".

Vissa tyckte att Jamii Bora borde ge upp striden och välja en ny plats att bygga staden på. Men Ingrid menade att samma argument skulle komma upp vart de än vände sig, så hon tog striden. Tvåhundra sextiofem rättegångstimmar senare kunde de hundratals fattiga medlemmar som samlats i och kring domstolen jublande sträcka händerna i vädret och börja dansa av glädje.

– Vi visade att fattiga människor faktiskt kan få rätt, det gick inte att trycka ned oss, säger Ingrid. Men det bästa som hände var att det förde ihop människor av olika folkgrupper som syst-rar och bröder, till och med massajerna på landsbygden och in-vånarna från slummen. Det var något vi aldrig hade tänkt på eller kunnat planera.

ARBETET MED ATT TILLVERKA BYGGMATERIAL drogs snart igång och de tvåtusen husen, reningsverket och skolorna började

sakta ta form ute på savannen. Men så i början av 2008, då in-flyttningen var planerad att sätta igång, kastades landet plöts-ligt ut i avgrunden. För Jamii Bora var det inget mindre än en katastrof. Hälften av deras knappt tvåhundra tusen medlemmar förlorade allt de jobbat för, bostäder, jobb, mat, och än värre fruktade nu grannar varandra för sitt liv.

Eftersom FN inte vågade släppa ut sina anställda i de krigs-zoner slumområdena förvandlats till vände de sig till Jamii Bora för att distribuera *World Food Programmes* matsändningar. Pro-blemet var bara att de nätverk Jamii Bora byggt upp inte längre var giltiga. Kibera, Nairobis största slum, kontrollerades till ex-empel av en vansinnig grupp unga gangstrar. Det var här två av dessa kriminellas levnadshistorier skulle ta vid och mikrolångi-varna och stadsbyggarna även skulle visa sig kunna vara freds-byggare.

— **NÄR VI SÅG PÅ TEVE HUR VI FÖRLORADE** hela försprånget i valet mellan midnatt och klockan fem kände vi att något lur-t var på gång, säger John Ouma Oyoo med sin djupa röst. Så vi samlades i en stor grupp vid järnvägen.

Under valkampanjen 2007 var John en av alla de kriminella som anlitas av politiker för att ge säkerhet på deras möten, men lika mycket sprida oro i det andra lägret.

– Politiker hade förgiftat våra hjärnor redan under kampan-jen, sagt att kikuyus skulle försöka sno våra röster. Det fanns i

I morse flyttade Felix och Vivianne Chemtai Mete ut ur Kibera, Nairobis största slum. Nu har de för första gången kommit till sitt nya vardagsrum i Kaputiei.

Foto: Casper Hedberg/Kontinent

På grund av upplöpan i samband med presidentvalet 2007 försenades inflyttningen till Kaputiei med över ett år. Nu flyttar nya familjer in varje vecka.

Foto: Casper Hedberg/Kontinent

våra hjärnor nu då vi samlades, och vi tänkte att det de stjal är de jobb som vi blivit lovade av politikerna. Ingen sade till oss då att starta våldet, men vi såg det som vår uppgift och enda möjlighet.

Eftersom 30-årige John var erfaren och fruktad bland de kriminella i Kibera utsågs han till general för upploppen.

– Vi brände och plundrade all kikuyuegendom vi såg, säger John. Jag kan inte säga exakt vad jag gjorde själv. Man känner ingenting när man tagit så mycket – heroin, cannabis, kokain. Inte ens när man mördar.

DÅ JAMII BORA ANLÄNDE MED LASTBILAR fyllda med mat var John och Bernards gäng slummens obestridda kungar. De hade nyss plundrat Toi Market, Östafrikas största friluftsmarknad, och bränt den till grunden. Nu närmade de sig lastbilarna med dragna machetes.

Problemet var att de ställdes öga mot öga med andra orädda människor, Jamii Boras Kiberadirektör Andrew Otieno och runt tusen hungriga kvinnor som följt lastbilen genom slummen.

– De sade att de skulle döda mig om de inte fick maten, berättar Andrew. Jag sade okej, gör det, men förstår ni inte att ni också kommer att bli dödade till slut om ni fortsätter såhär. Då började kvinnorna bakom mig skrika ”om ni dödar Andrew så får ni döda alla oss också”.

Vid detta började John, Bernard och deras gäng att tveka. Andrew tog tillfället i akt.

– Jag sade till dem att de skulle få mat först av alla om de hjälpte oss att hålla ordning på matutdelningen, säger Andrew. De gjorde det och vi hade aldrig lyckats utan deras hjälp, folk var så desperata efter mat.

Dagen efter kom Andrew tillbaka för att prata med John.

– Jag tänkte ”hur envis är han egentligen”, säger John, som redan innan matutdelningen hade jagat bort Andrew när han kommit för att försöka tala med dem.

– Andrew sade till oss att han tänkte bygga upp Toi Market igen och att vi skulle få ännu mer livsmedel om vi hjälpte till att bevaka säkerheten. Det var då som förtroendet mellan oss började byggas.

Med stödet från John och Bernards gäng kunde Andrew helt ostört organisera uppbyggnaden av Toi Market. Snart hade han även luskat ut att de båda hade sysslat med plåtarbete förut, och övertalade dem att ta mikrolån av Jamii Bora.

Bernard och John ledde upploppen då Toi Market förstördes. Nu ansvarar de för säkerheten på marknaden och är goda vänner med dem vars stånd de brände upp.

Foto: Casper Hedberg/Kontinent

Toi Market, Östafrikas största friluftsmarknad, totalförstördes under konflikten efter presidentvalet. Jamii Bora låg bakom återuppbyggnaden och nu rymmer marknaden fler stånd än tidigare.

Foto: Casper Hedberg/Kontinent

Sex mil sydost om Nairobi har livet börjat om för 60 familjer från slummen. När Kaputie i står klar kommer runt 2000 familjer att bo där.

Foto: Casper Hedberg/Kontinent

Om man har ett hus i Kenya är man rik, säger Wilson Maina. Tidigare bodde Wilson och hans familj i ett tolv kvadratmeter stort plåtskjul utan el och vatten.

Foto: Casper Hedberg/Kontinent

IDAG SPRUDLAR KOMMERSEN på Toi Market igen – frukt, grönsaker, kläder, husgeråd. Och i ett av hörnen dränks allt annat ljud av kraftfullt bankande från Johns, Bernards och trettiosex av deras före detta kumpaners plåtdetillverkning. John och Bernard är båda nyktra idag, de har startat ett etniskt blandat fotbollslag och de försöker övertyga fler unga kriminella att gå i deras spår.

– Vi har gått från att vara generaler av krig till ambassadörer för fred, mullrar John. Vi har förstätt att det inte finns fyrtiotvå folkgrupper i Kenya, det finns egentligen bara två. De rika och de fattiga. Vi kommer inte att bli utnyttjade av dem igen.

Luften på savannen är klar och ren och bär uppenbarligen vår vittring, för en av zebrorna framför oss börjar bröla. Medan vi närmar oss börjar deras flock röra sig bort mot gazellerna och strutsarna lite längre upp för sluttningen. Wilson Maina sätter försiktigt ned sina fötter i det torra gräset.

– Du är alltså säker på att det inte finns lejon här? frågar han för andra gången Mark Pushati, massajen som leder oss mot sitt hem.

IRONIN SLÅR INTE WILSON. Att han, tidigare en av de mest fruktade brottslingarna i ett av Afrikas mest kriminella slumområden, nu är den mest skrämde. För honom är det här okänd mark. Natur, djur, öppna vidder. Men det är bäst att han börjar vänja sig vid den, nu sedan hans och tjugo andra familjer blev de

första inbyggarna i Kaputie. Där bakom honom, bland de skära, räta raderna av hustak, breder hans helt egna trerummare ut sig, med kök, dusch, toalett och elljus.

– Omgivningen här får en att växa mentalt, säger Wilson, med sitt uttrycksfulla ansikte uppsprucket i ett saligt leende. Att alltid kunna känna sig säker, att kunna somna när det är helt stilla.

NU BÖRJAR DE NYA UTMANINGARNA. Fortfarande har bara sjuttio familjer flyttat in i Kaputie, vilket gör det svårt att starta lönsamma verksamheter. Dessutom har stadens sjukhus inte påbörjats, det finns inte ens någon sjukstuga, vilket oroar Wilson, som är på väg att bli far åt Kaputies första bebis.

Och den livsviktiga transporten de sex milen in till Nairobi drivs av lokala massajer som tar höga priser och ogärna släpper in andra på den marknaden.

Osämja och misstro har börjat gro mellan savannbefolkningen och stadsborna, något som gör att just den här dagen känns så speciell för Wilson.

Han har nämligen för första gången blivit inbjuden till sina grannar. Efter te med färsk mjölk i massajernas stuga, och berättelser om hur lejonblod smakar, kan han inte komma hem nog snabbt. Dels för att slippa undan vildmarken i skymningen. Dels för att berätta för sin son om sitt äventyr och nya vänner.

PER LILJAS

